

МОВНА НОРМА: СТАЛЕ І ЗМІННЕ

https://doi.org/10.37919/0201-419X-2026.104.10
УДК 378.147:811.162.2

ПРАВОПИСНІ ПИТАННЯ НА СТОРІНКАХ ВИДАННЯ «КУЛЬТУРА СЛОВА»: СТАЛЕ І ЗМІННЕ В ОРФОГРАФІЇ

БИБИК
Світлана Павлівна,

доктор філологічних наук, професор, член-кореспондент НАН України, провідний науковий співробітник відділу стилістики, культури мови та соціолінгвістики,
Інститут української мови НАН України;
вул. Михайла Грушевського, 4, м. Київ, 01001;
e-mail: sbybyk2016@ukr.net
ORCID: 0000-0002-9765-497X

Svitlana
BYBYK,

Doctor of Philology, Professor, Corresponding Member of the National Academy of Sciences of Ukraine; Leading researcher of the Department of Stylistics, Culture of the Language and Sociolinguistics,
Institute of the Ukrainian Language of National Academy of Sciences of Ukraine;
4 Mykhaila Hrushevskoho St., Kyiv 01001, Ukraine;
e-mail: sbybyk2016@ukr.net

У статті зреферовано дописи з питань правопису, опубліковані на сторінках часопису «Культура слова» впродовж 1960–2020-х рр. Відзначено проблемні зони ослаблення норми в офіційно-діловій практиці і в мові ЗМІ щодо вживання великої літери, лапок, написання абревіатур і похідних від них номінацій, правопису новітніх іншомовних запозичень, слів разом, окремо, з дефісом, частин слова.

© Видавець Інститут української мови НАН України, 2026. Статтю опубліковано на умовах відкритого доступу за ліцензією Creative Commons: CC BY-NC-ND license (https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/).

Закцентовано увагу на тому, що правописна практика зазнає змін у напрямі породження варіантності, яку не передбачає норма, не лише через сповільнене засвоєння іншомовних запозичень згідно з нормами української літературної мови, але й через зниження культуромовного контролю соціуму.

***Ключові слова**: культура мови, правопис, лапки, дефіс, велика літера*.

Норма – феномен, до якого постійно прикута увага не лише мовознавців, але й мовців будь-якого фаху. Це концепт кодифікації, що забезпечує функціональну спроможність національної мовної системи – способів і засобів вираження смислів та емоцій, оцінок, ословлення цінностей, порозуміння в різних комунікативних ситуаціях. На сучасному етапі сформованості норми одні складники є стабільними (вони переважають), інші утворюють зони динамічної гнучкості структурно-рівневих норм. Завдяки останнім зокрема з'являються варіанти мовних засобів, зумовлені стилістичними завданнями комунікації, історичними процесами активізації-пасивізації внутрішньомовних ресурсів, консервації в архетиповій структурі концепту норми. Ці ж зони реагують і на зовнішні ресурси – на потребу запозичити з інших мов ту чи іншу одиницю. Ці самі зони зазнають і тиску лексико-граматичних засобів комунікації внаслідок посилення міжмовних контактів тощо.

Стабілізація освіти, розвиток наукового осмислення часово-просторового стану й динаміки української літературної мови в другій половині XX ст. сприяли кодифікації структурно-рівневих норм. Одним із вагомих джерел стало друге видання «Українського правопису» – 1960-го р., у якому було враховано деякі особливості національної традиції та усунуто помічені неточності щодо передавання іншомовних слів, власних назв, написання слів разом, окремо, з дефісом, уживання розділових знаків та деякі ін. [Передмова]. Ці правила поза усякими ідеологічними нашаруваннями, що є в тілі самого тексту правопису (найпомітніше – приклади, цитати), актуальні досі, витримали час і оцінені фахівцями як органічні, прийнятні, такі, що структурували лінгвопсихологічні засади функціонування літературної мови. Шкільна та вища освіта, газетно-журнальна

та книгодрукарська діяльність в Україні понад 30 років ґрунтувалася на сформованих орфографічних і пунктуаційних засадах загальнонаціональної мовної практики. Стабільність цього відтинка посприяла формуванню сталого ядра книжної норми. Публікації на сторінках науково-популярного академічного видання «Культура слова» щодо конкретних труднощів правопису засвідчують деякі «слабкі» місця українськомовної писемної практики. Не слабкі норми як погано вироблені чи прописані правила, а ускладнені для засвоєння і реалізації на практиці щодо всіх мовокористувачів, норми, дотримання яких сприяє уодноманітненню здебільшого офіційно-ділової практики, мови науки й публіцистики.

Запропоноване узагальнення охопило близько п'ятдесяти розвідок, автори яких привертали увагу науковців, журналістів і вчителів до складних випадків написання слів. Серед таких досліджень переважать публікації про проблемні питання щодо вживання великої літери та правопису власних імен, прізвищ, абревіатур; написання слів з дефісом та в лапках, *не* з дієприкметниками, правильне відбиття на письмі форм відносно-присвійних прикметників, написання слів іншомовного походження та деякі ін.

Уживання великої літери. Щодо зазначеної орфограми здебільшого в науково-популярних розвідках джерелом спостережень є мова преси, публіцистика, тобто комунікативні середовища, що віддзеркалюють офіційно-діловий дискурс різних років.

Найбільший блок нарисів виявив неусталеність щодо написання назв підприємств, установ та організацій, банків, а також пам'ятних дат, заходів, конференцій, подій тощо.

Серед назв найвищих інституцій, уважаємо, досі немає однозначного потрактування щодо написання слова «**уряд**». Чинний правопис в одній із приміток до § 54 констатує «Назви, що не є офіційними найменуваннями, пишемо з малої букви», утім слова «уряд» ('найвищий виконавчий та розпорядчий орган державної влади, який здійснює управління державою') у такому переліку немає, хоча це і є неофіційна назва *Кабінету Міністрів України*. Натомість у статті 1 Закону України «Про Кабінет Міністрів України» читаємо: «Кабінет Міністрів

України (*Уряд* України) є вищим органом у системі органів виконавчої влади». У редакції правопису, отже, варто це правило сформулювати, уточнити норму вживання великої букви щодо зазначеної номінації.

Щодо написання **назв судів** в одному з коментарів стверджено, що в назвах найвищих органів пишемо всі слова з великої літери (*Конституційний Суд України*), в інших офіційних – тільки перше слово на зразок *Апеляційний суд Київської області*; *Господарський суд Київської області*, неофіційні (загальні назви) – з малої літери: *Ці питання в компетенції апеляційного (господарського) суду* [Городенська 2016 а].

У 1990-х роках, коли розширилася мережа і державних, і комерційних **банків**, постало актуальне питання про внормування правопису їх назв. Гострота цієї проблеми не зменшилася і сьогодні, а навпаки – посилилася. Орфографічно-графічне оформлення таких назв ускладнене не лише щодо вживання великої чи малої букви, дефісного написання або злиття слів у назві, але й щодо поєднання української кириличної графіки з латинською, подання назви, що за формою є транслітерацією іншомовної назви. Ці аспекти допоки жодний український правопис не регламентував…

На початку 2000-х зафіксовано факти невнормування орфографії назв українських банків [Сологуб 2013]. У зазначеній публікації авторка згідно з чинними правилами, що є найзагальнішими щодо написання назв установ та організацій будь-якого типу, крім найвищих державних, констатувала, що з великої літери пишемо лише перше слово такої власної назви: *Національний банк України*. Було зауважено, що з рекламною метою припустиме написання власної назви повністю великими літерами *акціонерно-комерційний «РЕАЛ-БАНК»*, подання транслітерації як власної назви за правилами написання назв установ: *банк «Гаранті траст компані»*.

Утім, найбільше розбіжностей засвідчує передавання родової назви «банк» у складі власної, що її пишуть (і це є зареєстрований на рівні офіційних документів юридичний і мовний факт): разом з великої літери в назві-зрощенні (*«ПриватБанк»*); окремо з великої літери з видільною – рекламною – метою (*«Росток Банк»*); з дефісом з великої літери (*«Корал-Банк»*).

Це не вмотивоване семантичним принципом як допоміжним, що ним користуються для формулювання правил уживання великої букви. Написання разом родової назви регламентоване лише щодо абревіатур на зразок *Нацбанк*, *Ощадбанк* та назв, що містять першу іншомовну частину (*«Мегабанк»*), окремо – у складі назв-словосполучень (*«Наш банк»*), з дефісом – у ролі прикладки (*«ТММ-банк»*). Оскільки банківські установи та відділення можуть містити прикметник на позначення географічного розташування реалії, то в зазначеному дописі зауважено про написання таких слів разом, як-от: *Східноєвропейський банк, Західноукраїнський комерційний банк* [за: Сологуб 2013].

У 1990-х роках було утворено чимало нових закладів освіти та культури, більшість перейменовано так, що вони мають у своїх **офіційних найменуваннях** складник «імені». Засвідчили варіанти написання на зразок *Вінницький державний педагогічний університет **імені** Михайла Коцюбинського* та *Інститут української археографії та джерелознавства **ім**. М.С. Грушевського НАН України, Східний інститут українознавства **ім**. Ковальських при Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна.* Тому виникло практичне завдання визначитися: подавати цей складник повністю чи скорочено. Запропоновано: «<…> орієнтуватися на те, щоб уживати скорочення *ім.* при імені з ініціалами та при неповній умовній назві — прізвищі. В інших випадках треба використовувати нескорочене слово *імені*» [Терещенко 2012].

Доповнює цю консультацію уточнення, що також є відповіддю на помічені в мовній практиці відхилення від норми: «Загальну назву особи, ужиту перед ініціалами з прізвищем чи іменем та прізвищем, потрібно писати з малої літери: *бібліотека Національного медичного університету імені **академіка** О. Богомольця*, *Академія сухопутних військ імені **гетьмана** Петра Сагайдачного*» [Городенська 2013].

Віддавна зберігається актуальність **унормування індивідуальних (власних) назв установ та організацій**, перше слово в яких пишемо з великої літери (*Будинок культури, День урожаю*). Власна назва закладу може містити прикметник, що вказує на місце: саме його пишемо з великої літери (на зразок *Київська бібліотека для юнацтва*, *Івано-Франківський акаде-*

мічний драматичний театр). Назви типових заходів, закладів чи подій (їх уживають у множині) – з малої: *у палацах культури*, *під час днів відкритих дверей*, *міжнародні конференції в Україні* і под. [Андерш 1981].

Кілька консультацій мовознавці присвятили питанням унормування офіційно-ділової практики. Щодо написання слова «**закон**» у складі індивідуальної назви, а також: а) коли автор посилається на конкретний нормативний акт, що має індивідуальну назву, напр.: *Закон України «Про введення мораторію на примусову реалізацію майна» від 29 листопада 2001 року № 2864-III*; *Закон України «Про освіту»*; б) у тексті преамбули до закону на зразок: «*Цей Закон визначає особливості реконструкції та експлуатації на платній основі автомобільної дороги Київ – Одеса*» [Бибик 2003], уживаємо велику букву.

Сучасний правопис (§ 55) не подає правил щодо написання **назв документів** на зразок *постанова*, *розпорядження*. Але таких коментарів потребувала, думаємо, і потребує, мовна практика. Отже, як уже зауважували на сторінках «Культури слова», такі слова пишемо з малої літери [Андерш 1981].

Родові назви *розпорядження*, *рішення*, *постанова* пишуть з великої літери лише як назви ділових паперів, що розташовані симетрично по центру в тексті законодавчого акту (РОЗПОРЯДЖЕННЯ, РІШЕННЯ, ПОСТАНОВА) та як покликання в преамбулі того чи іншого документа («Ця Постанова…»). В інших випадках назви документів пишемо з малої літери, наприклад: «... відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 18 січня 2003 року № 74»; «… на підставі постанови окружної виборчої комісії...»; «Згідно з розпорядженням Київського міського голови В. Кличка ... медикам буде надано матеріальну допомогу»; «Увести в дію рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 червня 2003 року «Про стан виконання...» і под. [Бибик 2003].

Соціально-культурні і соціально-психологічні чинники актуалізували проблему написання з великої чи малої букви **назв структурних підрозділів**, а також слів *актив, збори, з'їзд, конференція, президія, рада, сесія, симпозіум*, серед яких привертає увагу слово «рада». Нагадаємо, що у складі назви «вчена рада» воно позначає колегіальний орган ЗВО. На практиці

склався різнобій правопису цієї сполуки – *Вчена рада, Вчена Рада, вчена рада* [Терещенко 2010]. Сучасний «Український правопис» унормовує написання такої сполуки з малої літери (§ 54, п. 6), хоча практика хибує цілковитим порушенням цієї норми і сьогодні пишуть *Вчена рада університету* і под.

До норм, що потребують коментарів, належить і правило **написання вулиць**. В одному з дописів прочитаємо: «Усім відоме правило, що назви вулиць потрібно писати з великої літери. Однослівні назви вулиць так і пишуть, а двослівні – не завжди. Іноді друге слово вживають з малої літери. Це – помилка. Запам'ятаймо: обидва повнозначні слова у складі власної назви потрібно писати з великої літери, з малої пишемо родові назви, до яких належать слова вулиця, бульвар, проспект, майдан, площа, провулок, спуск, узвіз та ін.» [Городенська 2012]. Наприклад: *вулиця* ***Велика Васильківська***, *вулиця* ***Академіка Кримського***, *провулок* ***Цимбалів Яр***, *вулиця* ***Боричів Тік*** та ін.

З нашого погляду, одна із складних орфографічних норм – **написання назв історичних подій, епох, війн, геологічних періодів** тощо. Згідно з чинним правописом (§ 52, п. 2, прим. 2) це загальні назви, що їх пишемо з малої літери: *доба феодалізму, антична культура, трипільська культура, середні віки* (*середньовіччя*), *неоліт, палеоліт, палеозойська ера* [Коць 2008]. Утім, на практиці трапляються відхилення в написанні таких найменувань: *У середньовічній культурі існувала відмінність між «вченою вірою» і «вірою народу»* (з наук.-поп. літ.) – *В епоху Середньовіччя високого рівня досягла освіта і наука* (з наук.-поп. літ.).

З появою і поширенням інтернет-комунікації постало питання про правопис слова ***Інтернет***. І хоча не один філолог опублікував свою консультацію, досі виникають питання і простежуємо різнобій у його написанні. «Спочатку ми сприймали цю назву як індивідуальну – найменування всесвітньої комп'ютерної мережі. З розвитком комунікації *інтернет* співвідносять із засобом, середовищем, що поширює ту чи іншу інформацію в цифровій формі. Слово «Інтернет» стимулювало появу інших комп'ютерних мереж, наприклад, *Фідонет*, *Нетсукуку*, але явище зберігало свою унікальність і тому цілком претендувало на написання з великої букви» [Чемеркін

2011]. За аналогією до трансформації власних назв у загальні (*дизель*, *рентген*, *памперс*) *Інтернет* цілком природно стає *інтернетом*, тобто технологією для всіх, як телефон, телебачення, радіо, метро і под. Зміна суспільного сприйняття реалії, її узвичаєння роблять цілком об'єктивним процес переходу власної назви в загальну: «Люди більше не ідентифікують себе з інтернет-користувачами, вони просто послуговуються ще одним засобом комунікації – як телефон, пошта тощо. Ця зміна хоч і незначна в правописі, проте вона стала культурним маркером зрушення в суспільному сприйнятті й ознакою того, що Інтернет органічно вжився в соціальне середовище» [Чемеркін 2011: 126]. На тлі логічних міркувань остаточне рішення про правопис слова І(і)нтернет прийнято в чинному стандарті «Український правопис» (§ 54, п. 7), зауважено про дефісне написання з малої літери у прикладкових конструкціях на зразок «інтернет-видання».

Справді, як зафіксувала Т.А. Коць, за останні понад 10 років з'явилося чимало складних слів зі словом «інтернет» – *інтернет-джерела, інтернет-ресурси, інтернет-мережа*. «Функціонують також метафоричні конструкції з оцінною семантикою зі складником інтернет: *інтернет-сміття, інтернетрі, інтернет-помийниця*. Для того, щоб спростити написання, у правописі 2026 року слова з компонентом *інтернет-* як елемента у складних іменниках, утворених з двох самостійних іменників без сполучного голосного звука, рекомендовано писати з дефісом і з малої літери (§ 36, ч. 2, п. 1, пп. «б»). З малої літери пишемо слово й у покликаннях на джерела інформації: *з інтернету* (= з бібліотеки). Якщо джерелом інформації є індивідуальні назви мереж, які матимуть при собі родові поняття, то тоді пишемо їх з великої літери і в лапках: соціальна мережа «Фейсбук», мережа «Твіттер». Авторське право на інформацію з інтернету уможливлюють покликання [Коць 2023].

У сучасній мовній практиці активним є творення абревіатур. Тому актуальна розвідка про написання похідних від них слів – назв осіб на зразок *БЮТівець, НУНСівець, УНСОвець, УРПіст, МНСник, ЗМОПівець, УБОЗівець*, а також варіантів – *бютівець, нунсівець, унсовець, уерпіст, еменесник, змопівець, убозівець*. Авторка допису рекомендує до вживання лексеми

на зразок другого ряду слів, де коренева і суфіксальна частини є графічно однорідними [Городенська 2010 а]. До речі, така практика, лексикалізація скорочених слів, вже була засвідчена у 1980-их роках, пригадаймо слово *бамівець* від *БАМ* [Дзюбишина 1982]. Флективну літеру саме до форми з великими літерами треба нарощувати, коли йдеться про відмінюваність абревіатур (у ЦУМі, у ДОКах, до ТЮГу). Отож, графічна неоднорідність кореневої та флективної чи суфіксальної частин не є перешкодою до внормування номінацій на зразок *МНСник* в українській мові.

З правописом назв, що охоплюють прізвища осіб та їх ініціали, пов'язане практичне питання вживання деяких термінів зі сфери будівництва: чи потрібні ініціали в терміні? Наприклад: *ківш-лопата Ф.І. Мальцева, методика Гвоздева О.О*. Рекомендація обґрунтована так: «… коли ознака поняття пов'язана з особою (чи групою осіб), яка здійснила певне відкриття, то в даній галузі виробництва ця особа стає відомою і потреба у вживанні ініціалів імені й по батькові відпадає. Ілюстрацією цього може бути широковживаний термін *метод Злобіна*. Вилучення ініціалів не розходиться з тенденцією до стислості терміносполук» [Марченко 1987].

Уживання лапок. Із правильним передаванням деяких різновидів номінацій пов'язана орфограма «Лапки для виділення власних назв». Традиційно, згідно з чинним правописом, за їх участі оформлюють символічні назви, наприклад *кав'ярня «Львівські круасани»*, індивідуальні назви творів, газет, журналів, нагород (*газета «Говоримо по-українськи»*, *орден «За мужність»*), назви торгових марок та їхніх виробів (*концерн «Фольксваген»*, *«фольксваген»* як автомобіль), а також назви сортів рослин (*троянда «веснянка»* і *троянда «червона Україна»*). За чинним стандартом «Український правопис» (§ 54, п. 7) у лапках пишемо назви сайтів, соціальних мереж, пошукових систем, якщо вони вживаються з родовим поняттям (*соцмережа «Instagram», пошукова система «Гугл»*). Виділяти в тексті за допомогою лапок треба слова, що їх наводять як чужі або з відтінком іронічного, презирливого і под. ставлення до чужого висловлення, а також слова незвичайні, ужиті вперше, або, навпаки, застарілі (§ 164, п. 2). Видільна функція лапок по-

ширюється і на спеціальні тексти, зокрема з лінгвістики, коли треба конкретизувати значення слова чи саме слово в тексті.

В українській орфографії і сьогодні фахівці дискутують щодо застосування правил оформлення назв підприємств, установ, організацій, що становлять абревіатури. Так, згідно з нормою § 54, п. 5 у лапках пишемо символічну (умовну) назву, що вживається після родового найменування: *Національна акціонерна компанія «Нафтогаз України»* і *НАК «Нафтогаз України»*. Чи зберігаємо лапки, якщо така символічна назва вживається самостійно? Наприклад: Зайдемо до «Укрсиббанку»?; Подали заявку до «Київжитлоспецексплуатація». Є відповідь: «Незалежно від того, уживають чи ні власну складноскорочену назву із загальною, її беруть у лапки» [пор.: Городенська 2010 б].

Розширення інформаційної мережі ЗМК, певні зміни в організації діяльності журналістів, яких заохочують до оцінних, експресивних публікацій, вплинули на розширення стилістичних функцій лапок, які правопис не обґрунтовує [Скиба 1987]. Одним із чинників поширення залапкованих номінацій у сучасних газетних текстах є поява нового суспільно вагомого явища, помітна подія в політичному, економічному чи культурному житті суспільства, щодо яких виникає потреба вдало їх назвати. «Нова номінація з'являється спочатку в розмовній мові, а потім переноситься у письмову: *«канівська четвірка»* (про кандидатів у президенти); *«партія влади»*, *«бюджетна ніч»*, *«ніч податкова»* [Брага 2001: 67]. Лапками обрамлюють загальновживані слова, що їх уживають у переносному значенні: «Здебільшого такі нові номінації можна пояснити. Мотиваційною основою для них виступає, наприклад, ознака партійності депутатів парламенту. Словом *«прогресисти»* називаємо членів Соціалістичної прогресивної партії України. Так само *«селяни»* – це члени Селянської партії України (пор., «партійні селяни»)» [Брага 2001: 67]. Подібне було, як зафіксувала авторка допису, з уживанням слів «афганець», «чорнобилець», зі сполукою «нові українці».

На написання деяких загальних назв-словосполучень у лапках звертали увагу дослідники ще в 1990-х роках, зокрема серед прикладів були «круглий стіл», «гаряча лінія» [Чемеркін

2005], що свідчило про появу метафоричних словосполучень на позначення нових реалій життя. На сьогодні словосполучення «круглий стіл» пишемо без лапок: *Відбувся круглий стіл до Міжнародного дня філософії*. А от щодо сполуки «гаряча лінія», то відзначаємо варіантність: *Урядова «гаряча лінія» – механізм комунікації Уряду з громадянами, який дозволяє оперативно реагувати на проблемні питання, що порушуються у зверненнях громадян* (із сайту Кабміну); *Як працює гаряча лінія?* (із сайту Львівської міськради); *Гаряча лінія Національної служби здоров'я України* (із сайту МОЗ України). Усталення сполуки *гаряча лінія*, її однозначність цілком умотивовують таке написання без лапок.

На межі 1990-х і початку XXI ст., коли активізовувалося користування комп'ютерами, у лапках уживали сленгізми – за походженням неосемантизми на зразок «качати» з Інтернету, «зламування» злочинцями комп'ютерної мережі ('процес здійснення доступу до програми інформаційних технологій шляхом навмисного руйнування її захисту') [Чемеркін 2005].

Лапки набули поширення як засіб: а) виділення слів чи зворотів з іронічним смислом, як-от *прем'єрський «трон», «гріхи» парламенту, «державне жебракування»* (про економіку); *«ігри в демократію»* (про політиків); б) слів чи виразів, що не властиві літературній мові – жаргонізмів чи сленгізмів (*ініціювати «наїзд», «круті» українці, відкрито «кидати» президентську кандидатуру*); в) передавання на письмі нелітературної вимови (*«дохтур», «мікрохвони», «совєти»*); г) виділення стилістичних оказіоналізмів (*«прихватизація»* паронімічний атрактант з іронічним смислом до *приватизація*; «*одобрямс*» за аналогією до рос. *одобрять*).

Отже, факультативні лапки в сучасному медійному тексті – оцінний засіб і послуговуватися ним треба обережно, пам'ятаючи про доцільність, міру використання додаткових стилістичних ефектів, уникаючи обтяження тексту обрамленням слів-метафор лапками, коли зміст і без них сприймається адекватно.

Звертають увагу, що в інформаційних текстах освітньої сфери нерідко пишуть назви спеціальностей та освітніх рівнів у лапках, що не обґрунтовують норми вживання цього розділо-

вого знака. Правильно: *освітньо-кваліфікаційний рівень магістра (бакалавра)*; *Для проведення іспиту з дисципліни «Граматика і стилістика української усної та писемної мовної практики» зі спеціальності В11 Філологія створити комісію в такому складі…* Якщо назва спеціальності вживається в називному відмінку як прикладка, то її беруть у лапки: *спеціальність «українська мова і література»*. Хоча така норма в правописі не визначена, вона сформувалася в узусі.

Правопис слів разом, з дефісом, окремо. На сторінках «Культури слова» небагато таких розвідок. Найбільш знакові зреферуємо.

Одна з найдавніших правописних публікацій Г.Т. Яценко «Про значення і написання *тим часом*» пов'язана з тлумаченням структурно-семантичного і граматичного образу виразу: як прислівник зі значенням «в той же час», «одночасно» або «у проміжку», а також як займенник *тим* (ким? чим?) у поєднанні з іменником *часом* його пишуть окремо [Яценко 1971]. Про складність правописної норми і динаміку практичного слововживання свідчить те, що через понад 30 років мовознавці повертаються саме до правопису цієї одиниці мови: «Прислівникову сполуку треба відрізняти від сполучників підрядності-сурядності *тимчасом як*» [Городенська 2007: 226], *а тимчасом*, еквівалентом яких є часово-зіставний сполучник «тоді як». У 1970-ті роки, коли було опубліковано статтю Г.Т. Яценко, не йшлося, що прислівникова сполука *тим часом* може мати відповідник *наразі*, активізований у мовній практиці в 1990-ті рр., як синоніми можна кваліфікувати відповідники *поки що*, *а втім*, *а проте*, *проте*, *проте*. Наведемо кілька сучасних прикладів: *Сьогодні лише відверто «ватні» видання послуговуються сталінським терміном «Велика Вітчизняна війна», **тимчасом як** загальновживаним став міжнародно прийнятий термін «Друга світова»*; *Офіційний курс польського злотого **тим часом** встановили на рівні 12,14 коп.*; пор. також: ***Наразі** зниження потужностей портів не вплинуло на загальний рівень експорту* (з газ. «Говоримо по-українськи»).

Серед конкретних запитань, на які запропоновано відповіді на сторінках «Культури слова», написання складних прикметників, утворених із двох граматично не підпорядкованих

прикметникових основ. Їх потрібно писати з дефісом [Український: § 40, п. 2, пп. а], наприклад: правильно *золото-валютні запаси України* [Городенська 2016 б].

У кінці 90-х рр. минулого століття набуло поширення слово «офшор» (від англійського слова offshore, що означає ‘зроблено чи зареєстровано за кордоном’). Як іншомовне, у процесі засвоєння, воно викликало питання щодо написання: офф-шор, оф-шор, оффшор чи офшор? [Івасишина 2006]. Пояснення таке: «Правописним нормам сучасної української літературної мови відповідає написання *офшор*, бо в загальних назвах іншомовного походження при збігу однакових приголосних префікса й кореня подвоєний приголосний маємо лише тоді, коли в мові вживається паралельне непрефіксальне слово, як, наприклад, у словах *імміграція* (бо є міграція), *інновації* (бо є новації). Отже, правильно писати найкращий *податковий офшор, інформація про офшор, офшорні компанії*» [там само].

Щодо орфограми «Дефіс при буквеному нарощенні на цифри» філологи фіксують непослідовність у її реалізації. Одна з таких стосується написання номерів будинків, шкільних класів, поштових районів міст, адже прямо правопис не вказує на типи назв, на які він поширений. У попередньому тексті правопису 1994 р. таке правило було дуже обмежене і стосувалося написання з дефісом літерних абревіатур, найменувань паралельних класів у школах. Сучасний текст у § 35, п. 5–7 подає це правило ширше. В одному з дописів прочитаємо таку практичну інтерпретацію: «… правильно писати будинок № 40-А, будинок № 40-Б; корпус № 3-А, корпус № 3-Б; 10-А клас, 10-Б клас; Київ-1, Київ-205; Харків-10, Харків-184; БУ-1; БУ-2» [Городенська 2016 в].

До актуальних питань сьогодення належить і внормування правопису іншомовних префіксів: «У сучасному світі інформаційних технологій активного вжитку набули слова із префіксами *мікро-, кіло-, мега-* та ін., які раніше вживалися дуже рідко, хіба що в спеціалізованій літературі» [Чемеркін 2003]. З цих самих причин у правописі значно розширено реєстр іншомовних частин (§ 35, п. 6, пп. 3), їх пишуть разом: *мікрохвилі*, *кілобайт*, *мегагерц* та ін.

До слів чи основ, що потребують унормування з погляду їх написання окремо, разом чи з дефісом потрапила на початку 2000-х абревіатура «смс» (варіанти *СМС, SMS, смс, sms,* абревіатура з нарощуванням, що відображає особливість її вимови – *sms-ка*), транслітерований варіант (*есемеска*) і похідні прикладкові утворення *смс-повідомлення, sms-повідомлення.* Обґрунтовуючи способи адаптації цього слова, автор допису зауважив: 1) щодо написання абревіатури латинкою чи в українській графіці: перші вживання латинкою свідчили про недавнє запозичення; перехід на кириличну форму – про засвоєння слова в узусі; 2) щодо написання абревіатури великими чи малими літерами: обидві форми прийнятні; 3) щодо відповідності буквеного складу: є випадки невідповідності початкових літер оригіналу в кириличній графіці (НАТО ‘Організація Північноатлантичного договору’), отже і СМС, і смс цілком можливі в українській мові; 4) новотвори на базі абревіатури мають нарощування, що їх пишуть разом (*есемеска*) чи з дефісом (*sms-ка*), а також абревіатура є основою для прикладкових утворень на зразок *смс-повідомлення, смс-голосування* [за: Чемеркін 2008].

Правопис частин слова. У 1990-х роках набуло активності слово «параолімпіада» і похідні від нього «параолімпійський», «параолімпієць». Збіг голосних на стикові частин слова спричинив дискусію про правопис слова. Відповідь мовознавців була така: «Сучасні орфографічні словники фіксують слово *параолімпійський* як нормативну лексичну одиницю. Згідно з особливостями вживання першої частини складного слова *пар-, пара-*, що означає ‘суміжність, переміщення, відступ, відхилення, зміну’, допускається також варіант *паролімпійський*. Ненормативна форма *паралімпійський* не відповідає словотвірним і лексичним законам сучасної української літературної мови» [Ожигова 2006]. Хоча вона засвідчена в СУМ-20 як основна у статті «Паралімпійський, параолімпійський» (https://sum20ua.com/ ?page=2200&searchWord=параолімпійський&wordid=228461).

Які ж мовні закони треба враховувати для кодифікації недавнього новотвору? В українському словотворенні префікси (і на приголосний, і на голосний) поєднуються з цілим словом

безпосередньо, без будь-яких змін. <…> Лише в разі збігу приголосних на стикові частин слова може бути вставний **і** (*зігнути*). Накладають або опускають тільки однакові голосні. Без голосного **о** слова *паралімпіада, паралімпієць, паралімпійський* втрачають словотвірний зв'язок зі словами *олімпіада, олімпієць, олімпійський* [за: Городенська 2009]. І це цілком переконливий аргумент. Утім, СУМ-20 подає як нормативні форми «паралімпіада» і «параолімпіада».

Труднощі викликає правильне творення похідних прикметників від власних назв із суфіксом **-ов-**. В одній із консультацій було запропоновано відповідь: «<…> у прикметниках, утворених від власних імен на **-ов** (**-ьов**, **-йов**) голосний **о** зберігається, тобто чергування **о** з **і** не відбувається: *Павлов – павловський, Драгоманов – драгомановський*. Тому нормативними висловами є *драгомановські читання, драгомановські ідеї, драгомановська конференція*» [Коць 2003 а].

Досі актуальна норма щодо написання назв деяких українських міст на **-піль** (*Бориспіль, Тернопіль, Ямпіль*), де названий компонент має значення 'поле', чи **-поль** (*Севастополь, Сімферополь, Овідіополь*), від грецького polis 'місто'. Чому подеколи виникають труднощі в деяких мовців? Бо в російській мові немає розрізнення щодо написання таких основ [Сологуб 1990].

В останні два десятиліття зросла частка слів, засвоєних з інших мов, що містять у своїй основі частовживані іншомовні частини. Як правило, це слова-кальки. Згідно з «Українським правописом» з дефісом пишемо складні іменники, утворені з двох самостійних іменників без сполучного голосного звука, за аналогією *бізнес-план, бізнес-проєкт, інтернет-видання* (§ 36, п. 2). Так само *гугл-форма*, що означає 'безкоштовний інструмент для збирання інформації за допомогою опитувань, форм зворотного зв'язку й тестування', а також *гугл-таблиця, гугл-сайт, гугл-клас, гугл-диск, гугл-презентація*. Частину «клас» у складних словах-новотворах пишемо з дефісом: *клас-рум* (те саме, що *вебклас*). Як зауважено в розвідці, «Маєте право спитати: а чому ж тоді *веб-* пишемо разом? Так, за «Українським правописом» *веб-* (належний до «всесвітньої павутини»; 'система доступу до пов'язаних між собою документів на різних

комп'ютерах, підключених до інтернету') є часто вживаною іншомовною частиною, але це не є самостійне слово в українській мові!). Тому *вебсторінка, вебформа, вебдизайн, вебкамера, вебпортал, вебклієнт, вебклас*…» (див.: § 35, ч. 6, п. 2) [Бибик 2023].

Правопис слів іншомовного походження. Одне з найскладніших питань – відтворення українською мовою імен і прізвищ представників інших етносів (напр., про відтворення і написання прізвищ Білик, Климов, Кирилов, Архипов, Максимихін, Підгорний і Подгорний, Різник і Рєзник, Семенов і Семенів, Синельников, Сироткіна, Сніжко і Снєжко, Снижко, Тимченко [Єфименко 2001]). Український правопис віддавна містить правила передавання таких назв [зокрема див.: Бибик 2007]. Утім певні зовнішні та внутрішні соціокультурні й політичні чинники (унезалежнення соціальне і політичне, культурне як держав, так і осмислення власної окремішності, ідентичності українства) впливають на появу т. зв «неписаних правил», що простежуємо насамперед на номінаціях як знаках індивідуальної ідентичності. Досі ця тема залишається дискусійною.

Підважує сучасну норму щодо передавання в українській медійній практиці голосних **и / і** в іменах російських діячів: замість *Володимир* – Владімір, замість *Михайло* – Михаїл, замість *Кирило* – Кіріл та ін. Це є свідченням не безграмотності журналістів, а нав'язування чужої традиції, цілеспрямованим руйнуванням функціональної норми. А коли йдеться про імена політикуму (Дмітрій Медведєв, Владімір Путін, Патріарх Кіріл та ін.), то це і непримиренність, несприйнятливість українського слова в дипломатичній сфері, націлення на руйнування національної «мовно-культурної традиції передавання слов'янських, насамперед східнослов'янських (російських, білоруських), власних назв відповідними еквівалентами: однакові за походженням в українській мові мають іншу звукову й графічну форму, що відповідає чинним нормам української мови» [Андрейченко 2011]. Здавалося б, «несерйозний» стилістичний ефект в офіційно-діловій комунікації має соціально-політичне коріння.

Актуальне для сучасної мовної практики і таке спостереження щодо **написання кримськотатарських власних назв** – імен по батькові. «Відповідно, – зауважено в одному з дописів журналу «Культура слова», – натрапляємо на паралельне вживання імен по батькові *Рефатович / Рефат огли, Керимович / Керим огли*. Український правопис, деякі словники зазначають, що чоловічі імена по батькові творяться за допомогою суфікса **-ович**, від імен на **-й** – **-йович**: *Абдулович, Анварович, Явагерович* та ін. Для української мови не властива форма «власне ім'я + **огли** (син того, хто названий твірною основою)», проте носії відповідних власних назв можуть використовувати названі форми згідно зі своєю національною традицією» [Андрейченко 2011].

Постійно увага лінгвістів прикута до питання правопису іншомовних слів, адже потоки запозичень потребують коригування з орієнтуванням на норму правопису. Одна з проблем – **реалізація «правила дев'ятки»**, тобто написання **и** або **і** в коренях слів. На 2008-й рік актуальний був коментар щодо написання: *картридж* ('змінний елемент пристрою, в якому є витратні матеріали'), *чип* ('мініатюрний електронний пристрій – інтегральна схема, нанесена на напівпровідниковий кристал'), *чипсет* ('набір мікросхем'), *утиліта* ('програма, яка обслуговує один із комп'ютерних процесів') [Чемеркін 2008 б].

З цим самим правилом пов'язане пояснення поширеного слова «сиквел». Як відзначила авторка допису, «Правопис згаданої лексеми ще шліфує мовна практика, тому натрапляємо на написання і *сиквел*, і *сіквел*. Зосібна сайт «Словник UA» (https://slovnyk.ua) подає варіант сіквел, -а. На сайті «Словник іншомовних слів» (https://www.jnsm.com.ua) – сиквел. Доступні нам друковані лексикографічні джерела це слово ще не фіксують. За «Українським правописом», § 129, п. 4, пп. 1, слово *с**и**квел* пишемо з И. Щодо відмінкового закінчення в Р. в. однини вважаємо, що *сиквел* – те саме, що фільм, тому за аналогією фільмУ = сиквелУ» [Ганжа 2023].

На початку 2000-х набули поширення іншомовні терміни з інговими формами. Серед таких *банкінг*, щодо правопису якого і под. іншомовних слів виникали питання. Відповідь насправді проста і зафіксована як норма правопису: після букв *б, п, в, м,*

л, н, г, к, х перед наступним приголосним пишемо **і** [Коць 2003]. В освітньому середовищі стало активним слово «сторітелінг». Це слово-калька (з анг. *storytelling*; складається зі *story* ‘історія’ та *telling* – ‘розповідати’; отже, сторітелінг – це розповідь історій). В інтернеті можемо побачити кілька варіантів написання: сторителінг, сторітеллінг. Міркування мають бути такі. Лексема утворена шляхом зрощення слів. До нас прийшла вже в готовому вигляді. По-перше, за фонетичним принципом слово пишуть з *і* на кінці першої частини. За аналогією до *мерсі*, *таксі*, а також сленгізма *сорі* ‘вибачте’. Згідно з правописом «**І** пишемо після приголосних у кінці слова» [Український: § 129, п. 2, пп. 4, 5]. По-друге, щодо подвоєння. Немає його в транскрипції мови-джерела (амер. |ˈstɔːrɪˌtelɪŋ| і брит. |ˈstɔːrɪteləɪŋ| варіанти вимови). В одному з дописів до «Культури слова» прочитаємо: «Відповідно до “Українського правопису” 2019 р. (с. 157): 1. У загальних назвах іншомовного походження букви на позначення приголосних звичайно не подвоюємо. Про закінчення в родовому відмінку однини. Згідно з граматичними нормами української літературної мови назви процесів, назви наукових понять у Р. в. одн. мають закінчення -у (-ю), тому *сторітелінгУ*» [Бибик 2023 б]. Сучасний правописний стандарт: § 128, п. 1.

Слово-калька «кроссенс» спонукала до пояснень щодо наявності подвоєння літер. Аргументи на користь подвоєння такі: «“Кроссенс” утворене зрощенням слів. Якщо до слова *кросворд* (крос+ворд) ми вже звикли, воно нам як рідне, то “кроссенс” від ‘крос+сенс’ сприймаємо як нове, ще не повністю засвоєне. <…> на стикові твірних частин відбувається подвоєння за аналогією до: *військкомат*, *міськком*. Отже, пишемо *кроссенс*» [Бибик 2023 а].

Чи усталилося написання новітніх запозичень, у структурі яких є літера **g**? Практика освоєння слова «гаджет» – приклад такого процесу. В одній із розвідок можна було прочитати: «Технічну новинку у вигляді якого-небудь пристрою або дотепну технічну новинку, яка поєднує в собі високі технології і цілком реальне застосування, називають *гаджетом* – з англ. *gadget* (‘який-небудь пристрій, дурничка’). До *гаджетів* належать, наприклад, годинник із вмонтованим у нього радіо, мо-

більний телефон із кишеньковим комп'ютером, кулькова ручка з конвертором валют. Це слово вживають також із проривним **ґ** – *ґаджет*. Оскільки ця лексема прийшла в українську мову недавно і ще не зафіксована у словниках, важко визначити, яке написання правильне, оскільки і та, й інша назва відповідають нормам української мови. У мовній практиці слово *гаджет* із фрикативним звуком **г** трапляється частіше, ніж із проривним **ґ**, тому відповідно до мовної практики рекомендуємо вживати перший варіант» [Чемеркін 2008 б]. На сьогодні додамо: «§ 122, п. 1. Звук [g] та близькі до нього звуки, що позначають на письмі буквою **g**, звичайно передаємо буквою **г**» [Український: § 122, п. 1].

На сторінках СУМ-20 слово це кодифіковане. І саме в такому форматі, як побачили перспективу його внормування: *ГА́ДЖЕТ*, а, ч. Портативний технічний пристрій або засіб із застосуванням високих технологій. *Усі гаджети можна розділити на два основні типи: пристрої для розваг і корисні пристрої (для навчання, бізнесу, туризму і т. ін.)* (з наук.-попул. літ.); *Гаджет надає додаткову інформацію, наприклад, прогноз погоди або курс валют* (із журн.) [СУМ-20: https://sum20ua.com/?page=579&searchWord= гаджет&wordid=200576].

Отже, спостереження за сучасною офіційно-діловою практикою, мовою медіаресурсів дає матеріал для фіксації тенденцій у ставленні соціуму до кодифікаційних принципів, що їх відстоюють лінгвісти. На певних етапах простежуємо хаотичність у гуманітарній сфері культури повсякдення, коли кодифікатори не встигають відреагувати в офіційних джерелах на імпульси до появи нових словоформ чи їх варіантів. Виокремлені для уточнення ті чи інші орфографічні проблеми, що на них звертають увагу від 1960 р. і до наших днів, засвідчують сталість уваги науковців і викладачів до норм української літературної мови. Правописний дискурс, що його підтримують дописувачі фахового видання «Культура слова», є цінним джерелом для пояснення складних випадків української орфографії.

Андерш Й.Ф. Уживання великої літери у власних назвах (Спостереження над мовою сучасного нарису). *Культура слова.* 1981. Вип. 21. С. 90–94.

Андрейченко О. Про правопис неукраїнських прізвищ, і не тільки. *Культура слова*. 2011. Вип. 74. С. 156–157.

Бибик С. Гугл-, веб-, клас- пишемо разом чи з дефісом*? Культура слова.* 2023. Вип. 98. С. 203–204.

Бибик С. З великої чи з малої літери: Закон – закон. *Культура слова.* 2003. Вип. 63. С. 113–114.

Бибик С. Правопис прізвищ та імен. *Культура слова.* 2007. Вип. 68–69. С. 113–116.

Бибик С. Кросенс чи кроссенс? *Культура слова.* 2023 а. Вип. 98. С. 211–212.

Бибик С. Сторітелінг. *Культура слова.* 2023 б. Вип. 98. С. 217–218.

Брага І. Лапки як одиниця експресивної графіки. *Культура слова*. 2001. Вип. 59. С. 67–71.

Ганжа А. Сиквел. *Культура слова*. 2023. Вип. 98. С. 215–216.

Городенська К. Велика і мала літера у назвах вулиць. *Культура слова.* 2012. Вип. 77. С. 186–187.

Городенська К. Велика і мала літери в назвах судів. *Культура слова.* 2016 а. Вип. 84. С. 198.

Городенська К. Золотовалютні чи *золото-валютні* запаси України? *Культура слова.* 2016 б. Вип. 84. С. 198–199.

Городенська К. Найменовані на честь… *Культура слова*. 2013. Вип. 78. С. 203–203.

Городенська К. Написання слів, утворених від абревіатур. *Культура слова.* 2010 а. Вип. 73. С. 160–161.

Городенська К. Параолімпійські чи паралімпійські ігри. *Культура слова.* 2009. Вип. 71. С. 168–169.

Городенська К. Чому їх беруть у лапки? *Культура слова.* 2010 б. Вип. 72. С. 169.

Городенська К. Що між ними: дефіс, кома чи тире? *Культура слова*. 2016 в. Вип. 84. С. 199–200.

Дзюбишина Н.Я. Про вживання абревіатур. *Культура слова.* 1982. Вип. 22. С. 80–84.

Єфименко І. Як правильно написати прізвище? *Культура слова.* 2001. Вип. 57–58. С. 112–115.

Івасишина Т., Коркач І. Офф-шор, оф-шор, оффшор чи офшор? *Культура слова.* 2006. Вип. 66–67. С. 110.

Коць Т. Банкінг чи банкинг. *Культура слова.* 2003. Вип. 63. С. 112.

Коць Т. Драгомановський чи драгоманівський. *Культура слова.* 2003 а. Вип. 63. С. 113.

Коць Т. Інтернет, інтернет та інтернет-джерела. *Культура слова.* 2023. Вип. 98. С. 204–205.

Коць Т. Трипільська культура – з великої чи з малої літери? *Культура слова*. 2008. Вип. 70. С. 129–130.

Марченко В.С. Правопис термінів із власними назвами. *Культура слова.* 1987. Вип. 32. С. 78–80.

Ожигова О. Параолімпійський – паралімпійський. *Культура слова.* 2006. Вип. 66–67. С. 111.

Передмова. *Український правопис*. Видання друге, виправлене і доповнене. Київ: Вид-во АН УРСР, 1960.

Скиба М.М. Метафора і лапки. *Культура слова.* 1987. Вип. 33. С. 85–86.

Сологуб Н. Правопис назв українських банків. *Культура слова.* 2013. Вип. 79. С. 211–214.

Терещенко С. Коли писати *ім.*, а коли *імені. Культура слова.* 2012. Вип. 76. С. 181–183.

Терещенко С. Правописні норми в сучасній діловій практиці. *Культура слова.* 2010. Вип. 72. С. 162–164.

Український правопис. Київ, 2019.

Чемеркін С. Інтернет, велика літера, etc. *Культура слова*. 2011. Вип. 75. С. 123–128.

Чемеркін С. Кіло-, мега-, гіга-... *Культура слова.* 2003. Вип. 63. С. 116–117.

Чемеркін С. Лапки у мережі Інтернет – метафора, і не тільки. *Культура слова*. 2005. Вип. 65. С. 53–56.

Чемеркін С. Пишемо *есемеску* чи *sms-ку. Культура слова*. 2008 а. Вип. 70. С. 126–128.

Чемеркін С. Про правопис деяких комп'ютерних термінів. *Культура слова*. 2008 б. Вип. 70. С. 128–129.

Чому *Бориспіль, Тернопіль*, але *Нікополь, Севастополь. Культура слова.* 1990. Вип. 39. С. 88.

Яценко Г.Т. Про значення і написання *тим часом. Рідне слово (Питання мовної культури).* 1971. Вип. 5. С. 61–67.

УМОВНІ СКОРОЧЕННЯ

СУМ-20 – Словник української мови: у 20 т. https://sum20ua.com

Український – Український правопис. Стандарт державної мови. Київ: Національна комісія зі стандартів державної мови, 2026 (оприлюднений 28.03.2026).

REFERENCES

Andersh, J.F. (1981). The use of capital letters in proper names (Observations on the language of a modern essay). *Culture of the Word*, *21*, 90–94 (in Ukr.).

Andreichenko, O. (2011). On the spelling of non-Ukrainian surnames, and not only. *Culture of the Word*, *74*, 156–157 (in Ukr.).

Braha, I. (2001). Footprints as a unit of expressive graphics. *Culture of the Word*, *59*, 67–71 (in Ukr.).

Bybyk, S. (2003). With a capital or a small letter: Law is law. *Culture of the Word*, *63*, 113–114 (in Ukr.).

Bybyk, S. (2007). Spelling of surnames and names. *Culture of the Word, 68-69*, 113–116 (in Ukr.).

Bybyk, S. (2023). Do we write Google-, web-, class- together or with a hyphen? *Culture of the Word*, *98*, 203–204 (in Ukr.).

Bybyk, S. (2023 a). Crossens or crossens? *Culture of the Word*, *98*, 211–212 (in Ukr.).

Bybyk, S. (2023 б). Storytelling. *Culture of the Word*, *98*, 217–218 (in Ukr.).

Chemerkin, S. (2003). Kilo-, mega-, giga-... *Culture of the Word, 63*, 116–117 (in Ukr.).

Chemerkin, S. (2005). Quotes on the Internet - a metaphor, and not only. *Culture of the Word, 65*, 53–56 (in Ukr.).

Chemerkin, S. (2008 a). We write an SMS or SMS. *Culture of the Word, 70*, 126–128 (in Ukr.).

Chemerkin, S. (2008 б). On the spelling of some computer terms. *Culture of the Word, 70*, 128–129 (in Ukr.).

Chemerkin, S. (2011). Internet, capital letter, etc. *Culture of the Word, 75*, 123–128 (in Ukr.).

Dziubyshyna, N.Ya. (1982). On the use of abbreviations. *Culture of the Word, 22*, 80–84 (in Ukr.).

Ganzha, A. (2023). Sequel. *Culture of the Word, 98*, 215–216 (in Ukr.).

Horodenska, K. (2009). Paralympic or Paralympic Games. *Culture of the Word, 71*, 168–169 (in Ukr.).

Horodenska, K. (2010 a). Writing words formed from abbreviations. *Culture of the Word, 73*, 160–161 (in Ukr.).

Horodenska, K. (2010 б). Why are they put in quotation marks? *Culture of the Word, 72*, 169 (in Ukr.).

Horodenska, K. (2012). Uppercase and lowercase letters in street names. *Culture of the Word, 77*, 186–187 (in Ukr.).

Horodenska, K. (2013). Named in honor of… *Culture of the Word, 78*, 203–203 (in Ukr.).

Horodenska, K. (2016 а). Uppercase and lowercase letters in court names. *Culture of the Word, 84*, 198 (in Ukr.).

Horodenska, K. (2016 б). Gold and currency reserves of Ukraine? *Culture of the Word, 84*, 198–199 (in Ukr.).

Horodenska, K. (2016 в) What is between them: a hyphen, a comma or a dash? *Culture of the Word, 84*, 199–200 (in Ukr.).

Ivasyshyna, T., Korkach, I. (2006). Off-shore, offshore, offshore or offshore? *Culture of the Word, 66-67*, 110 (in Ukr.).

Kots, T. (2003). Banking or banking. *Culture of the Word, 63*, 112 (in Ukr.).

Kots, T. (2003 a). Dragomanovsky or dragomanovsky. *Culture of the Word, 63*, 113 (in Ukr.).

Kots, T. (2008). Trypillya culture – with a capital or a small letter? *Culture of the Word, 70*, 129–130 (in Ukr.).

Kots, T. (2023). Internet, Internet and Internet sources. *Culture of the Word, 98*, 204–205 (in Ukr.).

Marchenko, V.S. (1987). Spelling of terms with proper names. *Culture of the Word, 32*, 78–80 (in Ukr.).

Ozhyhova, O. (2006). Paralympic – paralympic. *Culture of the Word, 66-67*, 111 (in Ukr.).

Preface, (1960). Ukrainian spelling. Second edition, revised and supplemented. Kyiv: Publishing House of the Academy of Sciences of the Ukrainian SSR (in Ukr.).

Skyba, M.M. (1987). Metaphor and quotation marks. *Culture of the Word, 33*, 85–86 (in Ukr.).

Solohub, N. (2013). Spelling of the names of Ukrainian banks. *Culture of the Word, 79*, 211–214 (in Ukr.).

Tereshchenko, S. (2010). Spelling norms in modern business practice. *Culture of the Word, 72*, 162–164 (in Ukr.).

Tereshchenko, S. (2012). When to write names, and when names. *Culture of the Word, 76*, 181–183 (in Ukr.).

Ukrainian spelling, (2019). Kyiv (in Ukr.).

Yatsenko, H.T. (1971). On the meaning and spelling of the word. *Native word (Issues of linguistic culture), 5*, 61–67 (in Ukr.).

Yefymenko, I. (2001). How to write a surname correctly? *Culture of the Word, 57-58*, 112–115 (in Ukr.).

Why Boryspil, Ternopil, but Nikopol, Sevastopol, (1990). *Culture of the Word, 39*, 88 (in Ukr.).

LEGEND

СУМ-20 – Dictionary of the Ukrainian language: in 20 vol. https://sum20ua.com

Український – Ukrainian spelling. State language standard. Kyiv: National Commission for State Language Standards, 2026 (published 28.03.2026).

Стаття надійшла до редакції / Received *07.02.2026*
Прийнято до друку / Accepted for publication *17.02.2026*
Статтю опубліковано / Published on *30.06.2026*

Svitlana Bybyk

SPELLING ISSUES ON THE PAGES OF THE PUBLICATION "CULTURE OF THE WORD": CONSTANT AND VARIABLE IN SPELLING

The article summarizes articles on spelling issues (spelling, punctuation, word change) published on the pages of the magazine "Culture of the Word" during the 1960s–2020s. Problem areas of formation in society and implementation of codified norms are noted, namely: official and business practice of using capital letters, quotation marks, writing abbreviations and their derivatives, spelling of new foreign-language borrowings, use of spellings "spelling of words together, separately with a hyphen", "spelling of parts of a word".

Attention is drawn to the fact that spelling practice is undergoing changes in the direction of generating variability that is not provided for by the norm, not only due to the slow assimilation of foreign borrowings in accordance with the norms of the Ukrainian literary language, but also due to the decrease in cultural and linguistic control of society.

Observation of modern official business practice, the language of media resources provides material for fixing trends in the attitude of society to the codification principles advocated by linguists. At certain stages, we observe chaos in the humanitarian sphere of everyday culture, when codifiers do not have time to react in official sources to impulses for the appearance of new word forms or their variants. The selected spelling problems for clarification, which have been receiving attention since 1960 and to the present day, testify to the constancy of attention of scientists and teachers to the norms of the Ukrainian literary language. The spelling discourse, which is supported by the contributors to the professional publication "Culture of the Word", is a valuable source for explaining complex cases of Ukrainian spelling.

Key words: language culture, spelling, quotation marks, hyphen, capital letter.